

Redacția:
Strada Beriului Nr. 2.

Toate manuscriptele ce privesc conținutul foii sunt a se adresa redacției.

Manuscripte nu se înapoiază — Epistole nefrancate nu se primesc.

Un număr costă 16 bani.

ACTIVITĂȚEA

Foaie politică, economică, socială și literară.

Administrația:
Strada Beriului Nr. 2.

Prețul de abonament:
pe an 8 cor., pe 1/2, de an 4 cor., pe trei luni 2 cor.

Pentru România și străinătate:
Pe an 20 franci.

Inserțiunile se acordează conform tarifului obicinuit.

EDITOR, PROPRIETAR ȘI ȘEF-REDACTOR:

DR. AUREL MUNTEAN

Apare în fiecare Joi.

REDACTOR RESPONSABIL:

LAURIAN BERCIAN

Conferență națională.

Din multe părți s'a pretins că în lupta noastră numai așa putem ajunge la rezultate mai însemnate, dacă vom fi toți *solidari*.

Solidaritatea, referitor la pretenziunile noastre naționale, nu o poate nimenea contesta.

Și acesta e lucru principal.

Ce se ține de *modul realizării*, de tactica prin care dorim eluizarea constituțională a cerințelor noastre naționale, în privința aceasta, azi nu suntem *solidari*.

Ba referitor la *modul realizării* nici n'a existat nici când *solidaritate* între noi.

Totdeauna a fost și este o grupă de bărbați, cari au luptat pentru abandonarea pasivității și a pretins ca să pășim în activitate, să intrăm în parlament, și acolo să predăm toate planșerile, toate nedreptățile ce ni-s'au întemplat și ni-se întemplă zilnic.

Ar fi de dorit în interesul cauzei mari, ca și în chestia tacticii să fim *solidari*.

Precum vedem din declarațiunile prea venerabilului nostru bărbat V. A. Urechă și ale mai multor ziare de-ale noastre, nimenea n'ar fi străin de decretarea activității, dacă *aceasta s'ar hotărî într-o conferență națională*.

După tristele experiențe și după dispozițiile fostului ministru de interne Hieronimy, e verosimil, că și guvernul actual, care altcum ar avea devisa de:

lege, drept și dreptate, va împedeca ținerea unei astfel de conferențe.

Această presupunere și după declarațiunile mai nouă, semioficioase, ni-se pare basată, deși o astfel de împedecare absolut nu se poate aduce în consonanță cu principiile devisei guvernului, cu principiile legii, dreptului și a dreptății.

Dreptul de intrunire este un *drept natural al cetățenilor*, și drepturile naturale nu se pot curma prin dispozițiuni pozitive, decât numai atunci, dacă ar fi periclitată siguranța statului.

Noi într-o astfel de conferență nici pe departe nu ne-am ocupa cu lucruri periculoase pentru stat; din contră, o atare conferență ar contribui mult la liniștirea și mulțumirea spiritelor, ceea-ce nu numai că nu-i pericol, ba e o *garanție puternică a înlăturării reale a statului nostru*.

Ori-care va fi însă ținuta guvernului, *datorința bărbatilor nostri, cari se cred de competenți a conduce cauza noastră, este, că: să facă toți pașii de lipsă, ca acuma în fața campaniei electorale, să ni-se deie posibilitatea a delibera asupra tacticii ce ar fi să se observe*.

Să stăruiască din toate puterile *pentru ținerea unei conferențe naționale*, ori apoi să aștepte altă modalitate, ca să se manifesteze opiniunea *adeverată* a majorității ori a românismului întreg.

Pasivitatea susținută cu terorism zaristic, ori din lipsă de bărbăție, nu poate să se mai respecte în fața desastrelor colosale ce au urmat după atâta nelucrare; repetăm și aci că nici n'a existat și nu există.

Să schimbat situația, trebuie să se schimbe și tactica!

Lucrul e urgent, nu e nevoie de o *parodie de conferențe*, care s'ar ținea cu 5—6 zile înainte de alegeri, când apoi în *lipsă de timp de acțiune*, ești silit a — *dormi mai departe*.

Noi altcum accentuăm, că ținem ceea-ce a ținut și G. Barițiu, că: *„mijloacele pot fi mai multe după timp și împrejurări. Scopul este unul!”*

Despre datorințele și drepturile cetățenești.

Poporul nostru ca popor aflător în țară civilisată, are datorințe și are și drepturi. Ca iubitor cu înfocare al pământului pe care au trăit și au murit părinții, moșii și strămoșii lui, și care îi dă și lui cele de lipsă pentru trai, al nostru popor împlinește cu drag datorințele ce le are față de țară și de tron.

De o parte banii ce incurg în vistieria țării și dela poporul nostru, de altă parte vitejia pe care au arătat-o feciorii nostri în războaiele, pe care monarchia noastră le-a avut cu vecinii sei în apropiatul sau mai îndepărtatul trecut, sunt cele mai eclatante dovezi în această privință.

Ca toate celea în lumea asta, așa și datorințele față de țară se schimbă, înlocuindu-se cu alte nouă și la vreme de trebuință să și înmulțesc.

Ungurii ca stăpânitori ai țării, fac popoului nostru cunoscută schimbarea și înmulțirea drepturilor cetățenești? Ingridesc ei, ca poporul nostru să și îplinească acele datorințe?

Ar fi un păcat neiertat a răspunde negativ la întrebări ca acestea, fiind-că toată lumea știe că Ungurii cu tot sufletul, cu toată inima, cu toată puterea de care dispun și cu cea mai posibilă grabire încunoștințează pe al nostru popor despre schimbarea sau înmulțirea datorințelor cetățenești și poartă grije, ca el, al nostru popor, să îplinească cu acurateță acele datorințe.

Nu ne supărăm de loc dacă Ungurii o fac aceasta, fiind-că ceea-ce fac, fără îndoială că e un lucru patriotic.

Alta e ce în noi Românii produce o justă și legitimă înfrustrare și indignare. Aceea e, că organele statului ungar în loc de a se îngriji ca să putem exercia cu deplină libertate, lucră și fățș și în ascuns și cu cele mai neiertate mijloace într-acolo, ca să nu putem exercia liber foarte puținele drepturi pe care le avem.

Nu amintesc casuri speciale spre a dovedi adevărata această afirmațiune în adevăr grave, ci spre acest scop, crezând că e destul, constat ceea-ce știu și înșși Ungurii și ceea-ce nu pot tăgădui fără risicul de a se expune judecății, că ei sunt oameni cari nu se genează a lovi adevărul în față, tăgăduindu-l. Constat adecă, că la alegerile municipale toți slujbașii, începând dela jurași până la fisolgăbirae să duc la acel loc de alegere, pe care îl socotește de mai expus fisolgăbirău, unde apoi lucră cu toții din răspuțeri într-acolo, ca Românii pe cari obștea românească i-ar vrea, să nu devină aleși de membrii la municipiu. E și șod și e și înfrustrător a vedea, că la asemenea ocațiuni cum slujbașii cei superiori veghiază, controlează și influențează asupra subalternilor și cum subalternii să trudesc a împlini voia și porunca mai marilor. Birăuții care nu împlinesc voia și porunca notarului, sau pentru-că nu vrea, sau pentru-că nu poate, îi sunt numărate zilele de birăire, și e mai mult ca posibil ca notarul, dacă nu și împlinesc »datorința« și mai ales dacă e Român să capete ca »meritată« răsplătă privirilor crunte, ocările aspre și disgrăția ominoasă a fisolgăbirăului. Așa să întemplă la alegerile municipale.

La alegerile dietale, pe lângă droaia slujbașilor aflători la dispoziția celor delatutere, mai lucră și ademenitoarele uși deschise ale crășmelor, mirosul seducător al cazanelor de »paprıkas« și greu invingibila putere a banului, și dacă atâta nu e destul spre ajungerea »mărețului« scop de a trânti pe contracandidați, atunci cei cu puterea în mână, sub masca de a face ordine, folosesc gendarmeria și miliția, așa precum dictează interesele naționale maghiare.

FOIȘOARA

SPICUIRI ISTORICE

A trecut un secol întreg, de când învătășii lumii civilisate, dar' mai vartos, de când cronica notarului anonim al regelui Bela s'a descoperit în biblioteca împărătească din Viena, se ocupă cu deslegarea întrebării: dacă Românii din Ungaria, Transilvania, Bucovina și România sunt ori nu descendenți adevărați ai coloniilor romane aduse de Traian în Dacia? Sunt ei ori nu de rassă latină? vorbesc ei o limbă mestecată din limbile dacică, slaveană, albaneză, maghiară, turcească și grecească?

Istoricul Bonfinius, care a trăit în curtea regelui Ungariei Mateiu Corvin, a fost primul dintre toți învătășii, cari în opul seu renumit »Decades quinque verum Hungaricarum« a constatat, că Românii sunt descendenți adevărați ai coloniilor traiane și că ei sunt prin urmare un popor de viță latină, în tocmai, ca italienii, francezii, spaniolii și portugezii.

În lupta cea mare științifică, care s'a încins mai vartos de un secol încoace asu-

pra acestei întrebări, au fost angajate multe capacități europene, dintre cari cei mai excelenți istorici, Thierry, Gibbon, Romke, Mommsen și alții au pledat cu date necontestate istorice pentru părerea lui Bonfinius, ear' Kopitar, Miklosich, Sulzer, Roesler, Hunfalvy și alții au trăs la îndoială atât romanitatea, cât și descendența directă a popoului român. Cătră aceștia a mai venit Cihac cu dicționarul seu etimologic daco-român, apoi Inug, Pic, Réthy, etc.

Urmat-au acești învătăși în tractarea cestiunei diferite moduri și mijloace. Unii s'au pus pur numai pe terenul istoric, producând documente de prin timpii cei mai vechi pro și contra, ear' alții s'au ocupat de archeologie începând dela Agatirși, Daci, dela coloniile romane și dela popoarele barbare, cari au nimicit cultura dacilor și a romanilor și mai alții au făcut studiu etnografic, în urmă: s'au aflat și de aceia, cari au făcut studiu limbistic asemănând limba română cu limba latină și cu celelalte limbe romanice. Cu toate aceste însă cestiunea sulevată încă până astăzi n'a ajuns la deslegare definitivă, din contră ea s'a înglodat și mai tare și unii vreau chiar să dovedească, că prin părțile locuite astăzi de Români, abia pe la finea veacului XIII. și pe la începutul veacului XIV au emigrat mereu Românii de

pe insula Balcanică ca păstori și ca oameni fără nici o ocupațiune.

Spre a aduce numai o mică dovadă: cum să îngloadă cestiunea și cum se aduce în rătăcire publicul interesat, amintesc dintre limbăștii numai pe Alexi și Rethi, cari ortografia limbei române astfel au schimonosit-o în mod arbitrar, cât nici chiar Românii adevărați literari nu e în stare a cunoaște, că cuvintele scrise de acei învătăși ar fi cuvinte din limba română și din graiul românesc. Care dintre noi ar crede, că cuvântul, serios după ortografia lor, »ărba« înseamnă earbă, »săre«=soare, »năpt«=noapte, »țzer«=cer, »mără«=moara, »ămini«=oameni.

Străinul, care cunoaște limba latină și limbile romantice, în cuvintele aceste va afla poate limba turcească, tatară ori maghiară, numai cea adevărată nu o află.

Din urmarea unui metod ca acesta, în pertractarea științifică a limbei române, trebuie să venim la convingerea, că acești literari nici nu știu vorbi bine românește, ori dacă știu, au schimonosit limba cu intențiunea rea, de a seduce pe scrutători și astfel în loc de lumină aduc întunec în scrutarea latinității limbei române.

Tot asemenea aberațiuni aflăm și la unii istorici, cari afirmă, că numele »Valach«

»Vlah«, »Oláh« din diplomele, documentele și crisoavele cele vechi înseamnă: bulgar, slav ori păstor simplu, ear' acolo, unde cronicarii vorbesc de turci, sunt a se înțelege totdeauna »Maghiarii«.

După toate aceste convingerea noastră este, că pe lângă științele istorice, limbistice, etnografice și archeologice mai există încă un ram al studiului, care până astăzi foarte puțin, ori nici de cât nu s'a cultivat. Și acesta e studiul datinelor, ce se observă la poporul român la nuntă și la înmormântare, acelora datine, cari se află descrise ori numai indicate în scrierile anticilor latini de pe timpul păgânismului, când învătășura creștinească nu și-a revărsat încă soarele binefăcător asupra omenirii, dar' la Români se află și astăzi în toată originalitatea lor.

Dacă vom deci a cerceta cu deamănăntul originea cutărui popor: aflăm, că este o lipsă neîncunjurabilă a lua în privire nu numai limba, istoria și archeologia, ci caracterul, fisonomia, dar' mai pe sus de toate: datinile sale moștenite dela moși-strămoși și păstrate până la timpul cel mai nou, cu un cuvânt: este de lipsă a cunoaște viața poporului, și apoi a face o asemănare între aceste și între datinile romanilor antici. Știința Folklorică este încă în leagăn la toate popoarele.

Datele observate la popor la diferite

Să dă expresiune dorinței și voinței, ca la proximele alegeri dietale să păsească ca candidați și Români cu programul național, ear' aceea se știe, că la alegerile municipale totdeauna am luat parte și noi Români, alătura cu Ungurii.

Dacă la alegerile dietale, ce curând sau mai târziu o să urmeze, vor pași și candidați cu programul național al Românilor, și dacă Ungurii cu ajutorul mijloacelor nepermise și neobicinuite în țeri cu adevărat constituționale vor lucra într'acolo, ca adevărații reprezentanți ai Românilor de sub stăpânire ungurească să nu poată intra în legislativa țerii, și dacă ei, Ungurii, cu asemenea mijloace și în viitor vor excluda dela adunările municipale pe Români cari ar deveni aleși dacă alegerile ar fi curate și libere, atunci cei chemați ai noștri vor avea sacra datorință națională românească de a face lumii cunoscut, că acele organe ale statului ungar, cari cu atâta zel și cu atâta conștiințioasă lucră ca poporul nostru să împlinescă cu acuratețe tot felul de datorințe cetățenești, fac iluzoriu dreptul nostru de a ne alege deputat dietal, cum și dreptul de a alege de membru la municipiu, pe cine vrem noi, fac adecă ca aceste cardinale drepturi cetățenești să existe numai pe hârtie, nelăsând ca noi să le exerciăm după-cum ne dictează mintea și inima. In acel cas vor avea cei chemați ai noștri datorința de a arăta și aceea, că Ungurii în vremea în care au scris și pentru noi Români drepturi, au scris cu rezerva de a ne face incapabili de a le exercia, cum și cu intențiunea de a produce înșelătoarea aparență, că între Unguri și Români nu există deosebire în privința drepturilor electorale.

La vreme de trebuință făcând cei chemați ai noștri aceea ce eu îmi lui voe a indica, reputația că suntem popor doritor și rivnitor de a avea adevărați reprezentanți în dieta țerii, va fi salvată, de sine înțeles, pe socoteala Ungurilor.

Romanus Romanorum.

AGENDELE DIRECȚIUNII DUPĂ ÎNCHEIEREA ANUALĂ

— Dispozițiuni penale. —

In legătură cu chestiunile tractate sub titlul de sus în ultimul număr al Revistei noastre, vom releva în articolul de față dispozițiunile penale prevăzute în lege pentru cas când direcțiunea nu-și îndeplinește obligămintele, sau nu și-le îndeplinește la timpul prescriș.

Inainte de a intra în tractarea mai amănunțită a acestor dispozițiuni, trebuie să promitem, că amendele, adecă pedepsele în bani dictate pe baza legii comerciale, sunt măsuri coercitive, al căror scop este: a constrânge pe cei obligați la îndeplinirea datorințelor lor, și din motivul acesta ele se aplică repețit, până atunci, până când se satisfac într-

ocasiuni nu sunt lucruri de modă trecătoare, cari de astăzi până mâne se schimbă, ci sunt înrădăcinate în el de secolii întregi și s'au moștenit dela moși-strămoși de pe timpii cei mai vechi, ele trăesc și se transplantează mai departe în viața poporului.

Din vremea creștinătății vedem și la alte popoare, nu numai la Români, datine de acele, cari le aflăm și la păgâni, originea și lățirea lor deci e comună, din unul și același isvor, la Români însă, și numai la Români, dăm de datine, cari nu se află la nici un popor în lume, ci numai la Români și la Romanii păgâni, aceste deci noi nu le-am putut împrumuta dela alții, decât numai dela strămoșii noștri din Roma antică. Să pune d. e. în sicriul mortului și în ziua de astăzi la Români: pâne, sare, ban și bêt, dar' numai la Români, ceea-ce o aflăm earăși numai la Romanii păgâni, în semn, că ne tragem din viața lor, căci altcum nu s'ar putea explica aceste și alte multe datine populare.

S. Fl. Marian, membru al academiei române s'a ocupat într'un studiu etnografic mai pe larg cu »Inmormântarea la Români«, dar' datinele înșirate în cartea sa voluminoasă n'a făcut asemănare cu clasicii latini de pe timpul păgânismului. Nici Buradă, nici Lambrion, Ionean, Iarnic n'au consultat clasicii

toate dispozițiunile legii. Dacă d. ex. direcțiunea unei societăți pe acțiuni ignorează mandatele (ordinele), date prin decisiuni, ale tribunalului competent, și nu instruează sau completează notificările obligate în modul și în termenul prescriș de tribunal, atunci poate fi constrânsă la aceasta mai întâi într'o amendă mai mică, ear' apoi în cas de recidivă, prin una mai mare.

Afară de amende se pot aplica asupra membrilor din direcțiune, la cas când nu-și îndeplinesc agendele stabilite în lege sau când săvârșesc acte ilegale, încă și pedepse de închisoare. Ambele se dictează nu prin judecătorii penale, ci prin tribunalele competente, ca tribunale comerciale, și anume nu prin sentință formală, ci fără proces, prin decisiune.

Maximalul pedepsei de închisoare este de 3 luni; însă în cas de circumstanțe atenuante, ea se poate schimba pentru fie-care culpabil în parte, în pedeapsă de bani până la cor. 2000—, ear maximalul amendei în bani este cor. 2000—, care nu se poate schimba în închisoare nici în cas de insolvență.

La noi în urma liberalității, ce o arată în privința aceasta forurile judecătorești, se aplică mai cu seamă numai amendele, pe când pedepsele de închisoare sunt cunoscute, așa zicând, numai după nume.

Precum am amintit și în articolul precedent: »Raportul anual al direcțiunii către adunarea generală, împreună cu bilanțul examinat din partea comitetului de supraveghiere, este a se publica, în sensul §. 198 al L. C., cel puțin cu 8 zile înainte de adunarea generală, ear bilanțul aprobat din partea adunării generale este a se subșterne, în conformitate cu acelaș §. fără amânare tribunalului competent«.

In cas de neîmplinire a acestei cerințe, același §. cu provocare la §. 21 a L. C., prevede o amendă până la cor. 1000—, care este a se dicta repețit până la îndeplinirea dispozițiunilor legii.

Amenda amintită se dictează deadreptul asupra membrilor din direcțiune, dela cari se și încassează, și tribunalul își formulează decisiunea de regulă astfel, încât fie-care membru al direcțiunii să știe, cât are să plătească (d. ex. câte cor. 100—). La plata cuotelor neincassabile dala unii membri ai direcțiunii, ceialalți membri nu pot fi obligați.

Intru cât pedeapsa s'a dictat în sumă generală, membrii singuratici ai direc. sunt obligați a plăti numai cuota ce revine fiecăruia din dênșii.

Relativ la pedepsele, ce sunt a se aplica, la cas când direcțiunea notifică și publică date false, § 218 al L. C., punct 3 și 4, conține următoarele dispozițiuni:

»dacă proced ilegal la compunerea bilanțului ori dacă în rapoartele prezentate adunării generale falsifică ori ascund, cu intențiune, adevărata situațiune a societății,

»dacă protocelele adunărilor generale le poartă intenționat fals,

latini, unicul numai M. Beșan în studiul seu publicat la anul 1866 în »Albina« a intrat mai afund în cestiune și la toate datinele, ce se observă astăzi la popor a căutat, a aflat și a citat din autorii latini, că toate datinele dela înmormântări au fost usuate și la Romanii păgâni.

Valoarea opului scris de Marian este fără îndoială foarte mare, dar' dacă va urma atare învățat exemplul din »Albina« și va asemăna toate datinile populare cu cele păgâne romane: va trebui să întrebe tot insul, cum s'au putut strecura și susținea atâtea datine peste două mii de ani la români de azi, dacă ei n'ar fi descendenți adevărați ai coloniilor romane? Crediința și obiceiul poporului nostru a trebuit să se moștenească la nepoți și strănepoți prin tradițiuni, legende și continuitatea obiceiurilor de-adreptul dela romani, căci la din contră, ele s'ar găsi și la alte neamuri.

Datinele populare sunt atât de prețioase, atât de interesante, cât ele mai tot atâtea valorează, ca tocmai limba. Și noi suntem convinși, că dacă în limba noastră s'ar afla chiar numai câte-va cuvinte a căror rădăcină se poate reduce la limba latină, dacă am fi perdat de mult tipul și caracterul nostru de român: chiar și atunci ar fi destul a ne pro-

»membrii direcțiunii se pedepsesc cu închisoare până la 3 luni«.

Bilanțul se poate considera ca compus în mod ilegal, dacă nu prezintă fidel situațiunea financiară a societății, d. ex. dacă sunt arătate conform adevărului numai activele, însă nu și pasivele, sau dacă pretensiunile restante se consideră în bilanț în mod exagerat. Pentru eventuale defecte formale — dacă acelea nu sunt de așa natură, încât din bilanț să nu se poată constata starea averii, — membrii direcțiunii nu pot fi pedepsiți.

Rapoartele către adunarea generală se privesc ca false, când direcțiunea, spre a induce pe acționari în eroare, raportează adunării generale cu intențiune neadevăruri în ce privește relațiunile de credit și mersul afacerilor societății.

Pedeapsa prevăzută în lege pentru dresarea falsă a protocolului adunării generale, se poate aplica numai în cazul acela, când atât presidentul, cât și notarul și verificatorii adunării generale sunt totodată și membrii ai direcțiunii, ceea-ce nu este necondiționat de lipsă, căci biroul adunării generale poate fi ales și dintre acționari.

Mai departe se pedepsesc membrii direcțiunii — în sensul §. 221 al L. C., cu amendă până la cor. 2000—, »dacă, contrar §. 198 al L. C., nu publică la timpul prescriș bilanțul și raportul anual al societății și nu subștern tribunalului protocolul adunării generale, în fine dacă nu convoacă adunarea generală cel puțin odată pe an«.

Intrelăsările acestea însă sunt punibile numai în cazul acela, când direcțiunea nu a luat nici o dispozițiune pentru publicarea bilanțului și a raportului anual și pentru convocarea adunării generale, pe când dacă toate acestea s'au publicat conform statutelor, atunci pentru eventuale defecte, direcțiunea nu se poate pedepsi. Dacă d. ex. direcțiunea, — contrar usului — nu publică raportul său anual în ziarul designat pentru publicațiunile societății, ci anunță numai, că acela se poate vedea timp de 8 zile, înainte adunării generale, la un loc anumit, unde acționarii îl pot decopia ori lua în primire, atunci pentru publicațiunea aceasta — deși nu este întru toate corespunzătoare legii, — direcțiunea asemenea nu poate fi pedepsită.

Paragraful 218 al L. C. alinia 8, prevede în fine pedepse de închisoare până la 3 luni și în cas de circumstanțe atenuante amende până la cor. 2000—, față de acei membri ai direcțiunii, cari săvârșesc în mod arbitrar acte rezervate adunării generale.

Actele a căror rezolvare este rezervată expres adunării generale, se cuprind în § 179 al L. C., și ori-ce ingerință din partea direcțiunii se consideră ca un act arbitrar și ca atare punibil.

De încheiere vom mai răspunde la întrebarea: pe ce basă poate introduce tribunalului competent procedura penală pentru actele punibile enumerate în cele precedente?

voca numai la datinele populare erezite dela moși-strămoși spre a dovedi, că suntem de viță latină.

Dacă acest studiu va fi cultivat mai bine pe acest teren ca până astăzi: atuncea Kopitar, Miklosich, Sulzer, Roesler, Hunfalvy, Réthy și alți învățați, acești neprieteni ai românilor și ai adevărului, vor trebui să amuțiască pentru totdeauna și vor trebui și ei să recunoască originea noastră latină și continuitatea românilor dela coloniile traiane!

CUGETĂRI.

Ce este lumina alor doi ochi iubiti?... Farmecul vieții... Adevărata taină a amorului...

Ce este sărutarea?... Contopirea alor două suflete... din care în cele mai multe casuri răsare un al treilea... Ironia vieții! Scopul adevărat a tot ce există.

Ce este credința? Bunăvoința ce avem de a ne înșela singuri asupra chestiunilor ce ne convin.

Răspunsul este: dacă actele punibile ajung la cunoștința tribunalului pe calea notificărilor obligate, atunci procedura penală se introduce din oficiu, altcum pe baza arătării (denunțării) sau perei înaintate din partea acționarilor sau creditorilor interesați.

PRIGONIREA PEDAGOGILOR DIN ARAD

Dela vre-o 20 elevi din cursul III. și IV. a preparandiei confesionale gr.-or. rom. din Arad primim următoarele informațiuni, pe cari le publicăm, atrăgând totodată atențiunea cetitorilor asupra stărilor cu adevărat destrăbălate ce se observă în acel nenorocit oraș dela inaugurarea sistemului goldişist încoace.

In Arad toți elevii cursului III. și IV. pedagogic, parte au fost eliminați, parte au fost aruncați din alumnee, ear' restului s'a hotărât să i-să dee rău din purtarea morală și acestea toate, o spunem hotărât, fără de-a avea vre-o vină.

Arad, 27 Febr. 1901.

Motorul prigonirei.

Oamenii »noului sistem« introdus la Arad au văzut că atât preoțimea cât și învățătorimea din diecesa Aradului nu se închină la »fericitorii« episcopiei și de aceea au început goană după elevii seminariali, ca pe aceștia încă de pe băncile școlii să-i aducă la »brează«. Cu o lovitură însă au vrut să omoare două muște, folosind astfel însuși tineretul seminarial ca mijloc pentru a lovi în profesorii lor iubiti.

Societatea de lectură a pedagogilor și teologilor din Arad e comună, conducători ai acestei societăți până acum au fost Prea Cuvioșia Sa dl Augustin Hamzea, director seminarial.

Dênșul însă a fost și e un spine în ochi nu de mult alesului referent școlar Romul Ciorogariu, carele, după cum vom arăta, s'a folosit de cele mai urite apucături pentru a-l îndepărta din fruntea societății și pentru a-l înlocui cu o creatură de a sa, care absolut de loc nu poșede aptitudinile necesare pentru a conduce bine o soc. de lectură ca ceea a elevilor teologiei și pedagogiei.

Membrii ordinari ai Soc. până acuma erau elevii cursului II., III. și IV. din secția pedagogică și cei din cursul I., II. și III. teologică. La constituirea primă din anul acesta, dl Ciorogariu s'a folosit de protestul unei minorități de vre-o 20 membrii, ca să răstoarne conclusele aduse de majoritatea alcătuită din peste 80 membrii.

Vechile statute ale Soc. le-a nimicit pentru-că astfel a știut că va putea viri zizanie în elevi.

Nouele statute.

Sen. școlar al consistorului aradan respective dl Ciorogariu, totum factum acelu senat, a dispus alcătuirea unor noue statute. Pe sub ascuns a îndemnat pe niște elevi din teologie, unde D-sa și azi funghiază ca prof., să facă un proiect de statute. Porunca i-s'a împlinit și în noul proiect elevii cursului al II-lea ped. pur și simplu au fost despoiați de a mai fi membrii ordinari la Soc. Statutele însă, conform noului regulament au trebuit să se dee On. Corp. profesoral ca să le amplifice ori să le contragă. On. Corp. profesoral a restituit drepturile cursului II. ped., ceea-ce a făcut pe dl Ciorogariu să-și comande o deputație de doi-trei sateliți de-ai D-sale și astfel dreptul cursului II., recunoscut și de d-nii prof. a fost nimicit din nou de către Consistor. Ca nou rector al Soc. a fost numit dl Ioan Petranu, prof., ceea-ce a nemulțumit pe toți membrii Soc., dar' ceea-ce mai mult ne-a nemulțumit a fost faptul, că elevii c. II. ped. au fost aruncați afară, aceasta ne-a îndemnat să repășim din Soc. indignați dar' liniștiți, cum se cuvina unor elevi cari azi-mâne vor fi luminătorii satelor. Aceasta s'a întâmplat la 21 Febr.

— **Inghetăt.** In Biserica-albă s'a aflat inghetat zilele trecute lângă statua poetului Vörösmarty pictorul Ritter v. Butkiewicz.

— **Pentru ușurarea circulației maritime** s'a hotărât din partea regimului ung., ca între Fiume și Hamburg să se facă o legătură telefonică.

— **Mașinistul Stefan Czakler** din Csorna venind într-o seară cam motocosit acasă, ajungându-l setea, s'a dus la fântână ca să bea; și-a pierdut însă echilibrul și picând în fântână s'a înecat.

— **Teatrul din Castagnola** a ars Dumineca trecută cu desăvârșire. Asemenea au ars două persoane, ear' mai multe au fost rănite.

— **Cununii în închisoare.** Nu demult au stat năntea judecătorei din Charkow o bandă întreagă de asasini și hoji, judecați fiind la moarte. Năntea însă de a se aduce sentința la îndeplinire, au avut norocul, că Țarul i-a agrățiat dela moarte, și le-a dat numai închisoare mai lungă. Aflându-se între dinșii și 5 tineri, cari se rugau a li-se permite căsătoria, la ceea-ce judecătoria s'a învoit, s'au făcut numai decât ceremoniile obișnuite, și după aceea au fost duși cu toții în Siberia.

— **Hoji dispăruți.** Iacob Panzi și Romulus Casagrande din Bologna, după-ce au defraudat hârtii de valoare în sumă de 10.000 lire au dispărut.

— **Mai zilele trecute s'a înmormântat în Paris un anumit Paul Fr. Colasson,** care timp de 27 de ani a trăit într'un palat terit de ochii lumii. O femeie îi ducea la palat tot a treia zi câte 6 ouă și puțină pâine. In modul acesta totuși a trăit 81 ani.

— **In Montpellier** a fost osândit la moarte prin ștreang, pentru omor, de cătră judecătoria cea mai înaltă a Statelor-Unite, individul Frank Shaw; cu toate acestea sentința se va duce în deplinire abia în 1903, căci până atunci el va fi silit, ca să îndeplinească munca silnică.

— **Un cârnaț lung de un kilometru.** Un fabricant de bere din Hoppenheim a comandat la un cârnațar (casap) de acolo un cârnaț lung de un kilometru, care s'a pregătit astfel, că o parte din el de 200 metri e cârtaboș, 200 metri sângerete, 200 metri cârnaț, 200 metri cu ficat (măieș) și 200 metri »straița popii«. Prețul monstruosului cârnaț este de 850 marce și cârnațarul i-l'a pregătit întocmai cum i-s'a comandat, dar' nu știe nici el, pentru-ce scop anume a avut să facă așa o porcărie monstruoasă.

Din public.

— Pentru cele cuprinse în rubrica aceasta redacțiunea nu primește răspunderea. —

Onor. Redacțiune!

Subscrisul atacat fiind în »Tribuna Poporului« din Arad, am ținut de datorință a mă declara, dar' deoare-ce respectivii domni dela »Tribuna Poporului« n'au voit a-mi publica aci alăturata »Declarațiune«, sunt conștrâns, a ruga On. Redacțiune, a da loc acestei declarațiuni, sub responsabilitatea mea, în numărul proxim al ziarului d-voastre.

Mulțumindu-vă anticipative pentru ospitalitatea cu care mă onorați, prin publicarea acestei declarațiuni, vă rog totodată a publica și aci alăturata epistolă deschisă.

Lipova, 2 Martie n. 1901.

Cu distinsă stimă
Dr. Aureliu Halic.

Declarațiune.

Di V. Oprean, actualul cassar interimal al »Murășanului«, notar amovat din post, fără pensiuine, în numele »mai mulți Lipoveni«, sub »Cerem dreptate«, publică un șir de articli în »Tribuna Poporului«, unde atacând pe dl protopop V. Hamsea, »Lipovana«, etc., se ocupă și de modesta mea persoană.

Fiind însă, că cu dl V. Oprean, nu pot sta de vorbă, rog pe dnii »mai mulți Lipoveni« să iasă la lumină, din tufă, ca astfel cunoscându-i să pot sta cu dlor de vorbă, ca cu niște oameni de omenie, cari atacă pe față, și nu ca niște bandiți infami.

Lipova, 2 Martie n. 1901.

Dr. Aureliu Halic.

P. T. D-lui

Ioan Tuducescu,
ca delegat al comitetului central, în
Lipova.

D-ta ai avut bunăvoință a invita și »modista mea persoană«, »cu stimă și dragoste frățească« la adunarea de constituire a noului despărțământ al »Astreii« în Lipova.

D-ta ai binevoit a accentua, că putem noi avea și societăți culturale locale, cari să le sprijinim jertfînd cu tot dragul, dar' asta nu ne poate împede ca în sprijinirea din toate puterile, a acelei instituțiuni etc. (Astra).

Îți mulțumesc de onoarea ce mi-ai făcut-o invitându-mă și pe mine, deși n'am onoarea a mă ținea de clica celor-ce au invitat »Astra« în Lipova, din birt, și după prânz fiind. Deci tocmai de aceea îmi permit a Te întreba »cu stimă și dragoste frățească«:

Ai uitat d-ta că în Lipova sunt trei sale de învățământ »mari și spațioase«, dintre cari, în una și d-ta 30 de ani ai funcționat ca dascăl poporal, pe lângă acele, mai avem în Lipova o societate română de lectură, căreia membru i-ai fost 25 de ani, ba chiar și membru fondator, și acum Te ferești de toate aceste și le dai uitării, căci de nu le u-tai, nu trebuia să Te rog pe această cale, să ai bunătate a-mi răspunde:

a) Îți convine și primești titlu »onorific de delegat al comitetului central«, când nici nu ești membru al societății române de lectură?!

Prin ce ai devenit d-ta dușman nelpăcat al acestei societăți?

b) De ce n'ai convocat adunarea constituantă în școala rom gr-or., ori în casină, ci în »birt«, căci nu cred, că prin convocarea ei în acel local (unde vre-o câți-va valoroși frunțași »după prânz fiind au invitat »Astra« la Lipova) voești și dorești d-ta ca numai cu acei clicăși să înființezi despărțământul.

Te rog în ora a 11-a, a convoca această adunare, în sus numitele localități, ca mai corăspunzătoare scopului cultural, ci nu în o simplă cârcimă.

Lipova, 2 Martie n. 1901.

Stimător

Dr. Aureliu Halic.

Mulțumită publică.

La concertul cu joc arangiat de cătră tinerimea rom. gr-or. dela băișagul de cărbuni din Petroșeni, sub conducerea d-lor Iosif Radu și Ioan Oprișă, Duminecă seara în 17 Februarie a. c., în scopul decorării bisericii au suprasolvit următorii binevoitori ai bisericii noastre:

Avram Stanca, paroch, Petroșeni, 1 cor. 70 fil., Dionisie Socol, epitrop Petroșeni, 2 cor., Dumitru Gavrilă sen., băeș Aninoasa, 2 cor., Ioachim Cerbicean, învățător Livezeni, 2 cor., Bercovici N., birtaș Petrița, 2 cor., Schmidt Ede, măestru Petroșeni, 3 cor., Pelger Mihail, preot ev. lut. Petroșeni, 1 cor., Petru Iacob, oficial Petroșeni, 1 cor., Petru Ștef, băeș Petroșeni, 1 cor., Ioan Cazan, mă-

estru Petroșeni, 1 cor., Petru Ciucaș, băeș Petroșeni, 1 cor., Dumitru Gavrilă jun., băeș Aninoasa, 1 cor.

Suma acestor suprasolviri adausă la cea a intratelor ordinare face în total 103 cor. Spesele împreunate cu acea ocaziune au fost de 59 cor. 84 fil., venitul curat este de 43 cor. 16 fil., care s'a și folosit pentru scopul decorării bisericii.

Atât pentru suprasolviri cât și pentru participare la concertul din vorbă, comitetul paroch. aduce și pe această cale, mulțumita și recunoștința sa.

În legătură cu aceasta, comit. par. aduce mulțumită și d-nei Raveca Moga, născ. Tecău, soție de funcționar în gara drumului ferat din Petroșeni, pentru un covor de pěr colorat în valoare de 24 coroane, în scopul de-a acoperi prestolul.

Petroșeni, la 22 Febr. n. 1901.

Pentru com. par.
Avram Stanca, paroch.

Dare de seamă și mulțumită publică.

La petrecerea cu dans arangiată în 23 Febr. a. c. în favorul bisericii gr-or. din loc, au binevoit a contribui cu suprasolviri următorii domni: Dr. Kőlygyesy Adorján cu 7 cor.; Dr. Gavrilă Suciuc, 4 cor. 20 fil.; Lenkes József, 3 cor. 40 fil.; M. Bontescu, Ioan Baciuc și Dr. A. Străișariu, cu câte 3 cor.; T. Doboș, T. Făgăraș, C. Todosiu, T. V. Gheaja, Nalaczu A., P. Popescu, Muzsnay B., Piets Sándor, Dr. Ajtay Aladár, Dr. Székely D. și Aurel Eliu cu câte 2 cor. 40 fil.; Dáne K., Dr. L. Parasca, I. Ciuciuc, Dr. Virányi N., G. Niccoară cu câte 2 c.; I. Tocaciuc, Dr. I. Pop cu câte 1 cor. 40 fil.; I. Campion, M. Popescu, Schmidt E., Fehér Robert, A. Popescu, I. Cozma cu câte 1 cor.; ear' d-nii Reisz M., M. Celegrădean, Schuler E., Schilinger K.

Vóts S., Dr. Kőrösy János, N. Comșia, B. Vutca, Szöllösy E., Popescu S., I. Ciontea, Fekete A., I. Ilică și Socol Ilyes, cu câte 40 fil. Primească P. T. contribuenți mulțumitele noastre călduroase.

Venitul curat a fost de 190 cor.

Hațeg, la 1 Martie 1901.

Pentru comitet
Ioan Baciuc, curator primar.

DIVERSE.

Un munte care arde mereu.

Una din curiozitățile geografice ale minunatului continent Australian este muntele care arde ca o torță, ca un calorifer uriaș. E un munte înalt ca de 550 de metri și care conține de sigur o mină întinsă de cărbuni. Mina a luat foc dintr'o cauză necunoscută și arde într'una. Acest vulcan artificial ardea deja când cei dintâi Europeni au sosit în marea insulă australiană.

Proprietarul Holbauer Richard din Geoagiu (Algyógy) aduce la cunoștința publicului, că are de vânzare

măzărui mestecat cu ovės

cualitatea primă, anume pregătit pentru semănță. Prețul unei măsurii de 20 litre costă 1 fl. 65 cr. sau 3 cor. 30 fileri. 2—3

Casa de sub No. 24 din Orăștie, (Strada Drumul-țerii) lângă casa fostului protopop N. Popovici, se vinde din mână liberă. A se adresa la vęd. Hajdu Ferencz. 1—3

„Minerva“ inst. tipogr., societate pe acții

în Orăștie (Szászváros)

Opuri ———
Bilete de log. ———
Broșuri ———
Circulare ———
Bil. de vizită ———
Invitări ———
Bilanțuri ———
Acții ———
Cap. de epist. ———
Placate ———
Ord. de dans ———
Adrese ———
Compturi ———
Note ———
Preț Curent. ———
Anunțuri ———
Registre ———
Imprintate ———
Couverte ———
Bilete de cun. ———
Etc. etc. etc. ———

Există deja de 13 ani și este pro-
văzută cu tot felul de material
necesar, ca ori-care altă tipografie.

Institutul Tipografic

„Minerva“

pe lângă că efectuește ori-ce com-
mande repede și cu prețuri mode-
rate, se îngrijește totodată ca toate
acelea să fie estetic lucrate și
fără erori.

Până de present se bucură de spriginul celor mai îndepărtate orașe. Dovadă aceasta despre promptitudinea și acuratețea cu care efectuește ori-ce lucrare.

Ca unica tipografie românească în acest mare comitat, se roagă de binevoitorul sprigin al celorlalte institute rom., precum și al privaților.